

TLM_Lausunto_TERVOLA_rakennusjärjestysluonnos ja OAS_12062026**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** rakennustutkija Ylimartimo Teija**TERVOLA, RAKENNUSJÄRJESTYKSEN UUSIMINEN, RAKENNUSJÄRJESTYSLUONNOS JA OAS**

Tervolan kunta on lähettänyt Tornionlaakson museolle lausuntopyynnön rakennusjärjestyksen luonnoksesta sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu 14.4.2026 päivätyt rakennusjärjestyksen luonnos sekä rakennusjärjestyksen uudistamisen 2026 osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo vastaa toimialueensa rakennetun kulttuuriympäristön, kulttuurimaiseman sekä arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntija- ja viranomaistehtävistä.

Tervolan kunta on käynnistänyt rakennusjärjestyksen uudistamistyön, jotta rakennusjärjestys vastaisi 1.1.2025 voimaan tullutta rakentamislakia. Uudella rakennusjärjestyksellä korvataan Tervolan kunnan 17.1.2013 voimaan tullut rakennusjärjestys. Rakennusjärjestyksessä voidaan antaa paikallisista oloista johtuvia rakentamista, kulttuuri- ja luonnonarvojen huomioon ottamista sekä hyvän elinympäristön toteutumista ja säilyttämistä koskevia määräyksiä (RakL 17 §). Rakennusjärjestys osoittaa kunnan tavoitteet ja vaatimukset rakentamiselle ja antaa muita sääntöjä täydentäviä tietoja rakentajille ja suunnittelijoille.

Tornionlaakson museo pitää hyvänä, että rakennusjärjestyksen keskeiseksi tavoitteeksi on nostettu ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurillisesti kestävä kehityksen edistäminen ja se että erityistä huomiota kiinnitetään eheyttävään rakentamistapaan, joka huomioi olemassa olevan rakennetun ympäristön sekä kunnioittaa kunnan ominaispiirteitä ja nykyistä rakennuskantaa. Lisäksi luonnoksessa on Kuntaliiton mallirakennusjärjestyksen mukaisesti nostettu esiin hankkeeseen ryhtyvän selvitys- ja yhteydenottotarve rakennusvalvontaan, mikäli suunniteltu toimenpide kohdistuu arvokkaaseen ympäristöön tai suojeltuun kohteeseen. On myös hyvä, että korjausrakentamisen osalta on nostettu esiin rakennuksen kulttuurihistoriallinen arvo sekä rakennusten ominais- ja erityispiirteiden säilyttäminen.

Museo näkee erittäin tärkeänä, että rakennusjärjestyksessä tuodaan selkeästi muissakin kohdissa esiin rakentamisen sovittaminen ja soveltuminen ympäristöönsä sekä erityisvaatimukset ja poikkeukset kulttuurihistoriallisesti merkittäviä ja suojeltuja alueita ja kohteita koskevan luvanvaraisuuden osalta.

Tornionlaakson museon johtaja

12.06.2026

§ 87/2026

Kohdan 2 § osalta Tornionlaakson museo muistuttaa kuntaa Kemijokivarren osayleiskaavojen yhteydessä laaditusta rakentamistapaohjeesta. Mikäli ohje on edelleen voimassa, olisi se museon näkemyksen hyvä mainita tässä.

Museo pitää hyvänä, että Tervolan kunnan rakennusjärjestyksen luonnoksessa on kappaleessa 5 § on nostettu esiin suunnitteluperiaatteita, joilla edistetään rakennusten soveltumista rakennettuun ympäristöön ja maisemaan.

Museo esittää täydennettäväksi kohtaan 12 § (Rakennuspaikan ja rakennuskohteen valaistus) Kuntaliiton mallijärjestyksen mukaisesti maininta valaisinten ja valaistuksen soveltumisesta kunkin alueen kylä- tai kaupunkikuvaan: ”Valaisinten tulee soveltua rakennuksen ominaispiirteisiin ja kyläkuvaan.” Valaistuksella on museon näkemyksen mukaan merkittävä vaikutus rakennusten ominaispiirteiden lisäksi rakennuspaikan ja kyläkuvan luonteeseen. Nykyisin muodissa olevat kirkaat ulkoseiniin kiinnitettävät valaisimet eivät sovi perinteiseen rakentamistapaan ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden ympäristöjen ominaispiirteisiin.

Rakennusjärjestyksen luonnoksen kohdissa 16 § ja 17 § on kiinnitetty huomiota myös asuin- ja tilakeskusten rakennuspaikan pihapiiriin muodostamisen, mikä onkin paikallaan Tervolan kaltaisessa kunnassa, jossa suurimmalla osalla kulttuuriympäristöä on juuret perinteisessä rakentamistavassa.

Museon pitää hyvänä, että rakennusjärjestyksen luonnokseen on sisällytetty Kuntaliiton mallirakennusjärjestyksen mukaisesti suojeltuja kohteita ja arvokkaita kulttuuriympäristöjä koskevat poikkeukset teknisten laitteiden asentamisessa. Monilla teknisillä laitteilla tai järjestelmillä voi olla merkittävä vaikutus rakennusten ominaispiirteisiin, minkä vuoksi erityisesti kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden ollessa kyseessä niiden asentamista on hyvä ohjeistaa. Tämän vuoksi rakentamisluvasta vapautettujen rakennelmien ja rakennusten taulukossa (23 §) luvanvaraisuus suojeltujen rakennusten ja arvokkaiden kulttuuriympäristöjen osalta edellyttää museon näkemyksen mukaan tarkentamista. Taulukossa nyt esitetyn mukaisesti ilmalämpöpumpun asentaminen suojeltuun kohteeseen tai arvokkaassa kulttuuriympäristössä edellyttää aina lupaa, mutta aurinkosähköjärjestelmän asentaminen ei. Museon näkemyksen mukaan aurinkosähköjärjestelmän asentaminen on vähintään verrattavissa ilmalämpöpumpun asentamiseen ja voi olla usein huomattavasti näkyvämpi toimenpide, jolloin sen asentamiseen suojeltuun kohteeseen tai arvokkaaseen kulttuuriympäristöön tulisi edellyttää lupaa kaikissa tapauksissa.

Kohdassa 24 § on tuotu esiin arvokkaat kulttuuriympäristöalueet ja kohteet. Luettelon osalta museo muistuttaa, että RKY- ja VAMA- alueiden lisäksi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukainen inventointi on myös valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset alueet (VARK 2024). Ja maakuntakaavassa osoitettujen maakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen lisäksi valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivityksen yhteydessä inventoidut maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (MAMA) on myös vahvistettu vuonna 2016.

Museo esittää täydennettäväksi kohtaan 24 § Kuntaliiton mallirakennusjärjestyksen 25.4 §:n mukaisesti selvitysvaatimuksen rakennuksen, rakennuspaikan tai -alueen kulttuurihistoriallista arvoista alueilla, joilla kaava on vanhentunut.

Tornionlaakson museon johtaja12.06.2026§ 87/2026

Museo pitää hyvänä, että kohdassa 33 § on Kuntaliiton mallijärjestyksen mukaisesti nostettu esiin rakennuspaikan luonnonmukaisena säilyttäminen sekä rakentamisen ohjaaminen pois avoimilta peltoalueilta sekä kohdassa 35 § pihalueen korkeusaseman sopeuttaminen ympäristön korkeusasemaan.

Museo pitää hyvänä, että purkamista koskevassa osassa on nostettu esiin rakennuksen ominaispiirteet. Kohtaan voisi olla harkita lisättäväksi purkumateriaalien kierrätyskelpoisuudesta huolehtiminen.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Muinaisjäännöksiä tai arkeologista kulttuuriperintöä ei ole mainittu rakennusjärjestysluonnoksessa millään tavalla. Museo esittää, että myös arkeologiseen kulttuuriperintöön liittyvät erityisedellytykset nostettaisiin esiin omana alalukunaan pääluvun 6 (Rakentaminen erityisalueilla) alla, esimerkiksi nimellä *Arkeologinen kulttuuriperintö*.

Erityisesti nyt, kun alle 30m² rakennukset eivät tarvitse enää rakennuslupaa, on syytä varmistaa, että rakentajilla on kuitenkin tieto siitä, kuinka toimia alueellaan mahdollisesti sijaitsevien muinaijäännösten suhteen. Kappaleen tulisi sisältää ainakin tieto siitä, että kaikki arkeologiset muinaijäännöskohteet ovat *automaattisesti* rauhoitettuja muinaijmuistolain (295/1963) nojalla, eikä niiden suojele vaadi erillistä päätöstä. Muinaijäännösalueella maaperään kajoaminen tai muinaijäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu kajoaminen on kielletty ilman erikseen Museovirastolta haettavaa ja saatua kajoamislupaa. Samoin jos rakennusvaiheen aikana havaitaan merkkejä muinaijäännöksestä, on työt lain mukaan välittömästi keskeytettävä ja ilmoitettava asiasta alueelliselle vastuumuseolle. Tekstiin on hyvä lisätä tieto, että Tervolan alueellinen vastuumuseo on Tornionlaakson museo.

Lisäksi suosittelemme muistuttamaan rakennushankkeeseen ryhtyvän vastuusta ottaa selvää mahdollisesti alueella sijaitsevistä muinaijäännöksistä. Jos rakennuspaikalla tai sen läheisyydessä sijaitsee muinaijäännös, tulee rakennushankkeeseen ryhtyvän hyvissä ajoin ottaa yhteyttä ja neuvotella alueellisen vastuumuseon kanssa maankäyttöä koskevista suunnitelmista sekä pyytää alueellisen vastuumuseon lausunto tarvittavista arkeologisista tutkimuksista. Ajantasaisin tieto kiinteistä muinaijäännöksistä löytyy Museoviraston ylläpitämästä Kulttuuriympäristön palveluikkunasta.

Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan rakennusjärjestykseen liitteenä olevaa karttaa kunnan alueelle sijoittuvista valtakunnallisesti merkittävistä kulttuuriympäristöistä (RKY) olisi hyvä täydentää valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten alueiden (VARK) osalta. Myös sekä maakuntakaavassa osoitetut maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt että maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (MAMA) olisi hyvä liittää esimerkiksi omana liitekarttanaan rakennusjärjestykseen.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologi Hanna Puolakka.

Tornionlaakson museon johtaja

12.06.2026

§ 87/2026

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Tervolan kunta
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto